

Ocena wieku jeleni byków przed strzałem

Ocena wieku Jeleni byków to niełatwa sprawa. Pozyskanie byków jest zdecydowanie mniejsze niż kozłów a co za tym idzie doświadczenie z tego płynące jest dużo mniejsze. W tym artykule postaramy się przybliżyć zależności dotyczące zachowania w łowisku oraz cech morfologicznych jeleni byków w zależności od ich wieku.

Na wstępie trzeba powiedzieć że wiek jest co raz trudniejszy do oceny wraz z jego zaawansowaniem. To znaczy że stosunkowo łatwo można wyodrębnić z populacji osobniki w pierwszej i drugiej klasie, podczas gdy różnice między zaawansowaną drugą klasą a trzecią są trudno dostrzegalne. Dodatkową trudność może nastarczać ocena wieku w momencie zaniepokojenia osobnika. By móc dokonać dokładnej oceny najlepiej by obserwowany byk był w pełni widoczny i spokojny. Spełnienie tych warunków jest przeważnie trudne. Często jest za ciemno, byk stoi w gęstwinie lub jest niespokojny. Dodatkowo przeważnie a szczególnie podczas podchodu czy wabienia na ocenę mamy bardzo mało czasu. Ostatecznie okazuje się że dopiero po pozyskaniu jesteśmy w stanie w miarę dokładnie ocenić wiek po uzębieniu. Zaskoczenia i pomyłki zdarzają się co roku nawet u bardzo doświadczonych selekcjonerów. Zdarza się że byk z wyglądu młody okazuje się po strzale bardzo starym. Pomylić się także można łatwo przy ocenie wieku byków na pograniczu danej klasy. Odchylenia od reguły są

dość częste a byki na jednym terenie mogą się diametralnie różnić budową wieńca i masą ciała od byków na innym. Ryzyko błędu w ocenie możemy ograniczyć do minimum znając pewne zależności ale przede wszystkim przez obserwację w łowisku. Poniższy artykuł to próba ujednoczenia wniosków płynących z obserwowanych cech które dadzą nam sumę potrzebną do oceny wieku samców Jelenia Szlachetnego.

Zasady selekcji Byków są jasne. Można się z nimi zapoznać w artykule pod linkiem:

<http://polunek.pl/index.php/artykuly/52-selekcja-samcow-jeleni-i-samy>

Przy ocenie wieku Byków jelenia szlachetnego bierzemy pod uwagę:

1. Cechy morfologiczne w tym:

- sylwetka
- kształt głowy
- ubarwienie części twarzowej,
- cechy poroża
- zależne od pory roku cechy morfologiczne

2. Zachowanie osobnika w łowisku

Dopiero sumując wnioski z obserwacji jesteśmy w stanie określić przybliżony wiek byka.

Praktyka w obserwacji pozwala skrócić czas potrzebny na ocenę do minimum.

Cechy morfologiczne byków:

Byki w pierwszej klasie (1-4 poroże, 2-5 lat)

W pierwszym głowie, czyli w drugim roku życia, byki jelenia mają wyraźnie młodocianą sylwetkę. Trudno je pomylić ze starszymi bykami. Gdyby nie poroże to często trudno byłoby je odróżnić od młodej lani. Ich szczupłe dokładnie obciągnięte skórą ciało, cienka szyja oraz słabo rozwinięty przód to podstawowe cechy którymi można się w pierwszej kolejności sugerować. Jelenie w tym wieku są wyraźnie mniejsze od starszych osobników. Głowa jest zawsze noszona wysoko.

Poroże nakładane jest przeważnie w formie szpiców z niewykształconymi różami.

Byki w drugiej głowie nabierają tężyzny jednak ich sylwetka ciągle wygląda młodocianie. Wielkością są zbliżone do dorosłej lani. Dysproporcje w budowie powoli zaczynają się zacierać jednak badyła są ciągle stosunkowo długie a szyja cienka. Klatka piersiowa ciągle jest mało rozbudowana. skóra jest wyraźnie obciągnięta na kośćcu, podkreślając zarys żuchwy. Linia grzbietu nie licząc wgłębienia u nasady karku jest prosta. Wysoko noszona, smukła głowa jest krótsza niż u byków dojrzałych. Poroże przeważnie w formie szóstaka czasem ósmaka o cienkim przekroju w stosunku do starszych byków.

Byki w trzeciej i czwartej głowie często ciężko rozróżnić. W tym wieku na szyi pojawia się grzywa, która wizualnie ją pogrubia i nadaje wrażenie tężyzny, szczególnie jest ona widoczna w miesiącach zimowych. Trzeba mieć jednak na względzie że czasem nawet w pełni dojrzałe byki nie wykształcają grzywy.

Głowa jest ciągle noszona wysoko jednak jej kształt nabiera mniej szpiczastych kształtów a czoło jest szersze niż u młodszych osobników. wgłębienie u nasady karku, które tworzy szyja z łowiem zaczyna zanikać. Byki w tym wieku sprawiają wrażenie proporcjonalnie zbudowanych a środek ciężkości wypada mniej więcej w połowie ciała. Dysproporcje w budowie badyli do tułowia stają się mało zauważalne. Forma poroża przestaje mieć znaczenie jeśli chodzi o ocenę wieku.

Byki w drugiej klasie wieku (6-9 poroże 5-10lat)

Byki 6-7 letnie stają się powoli w pełni dojrzałymi osobnikami. Kończy się budowa kośćca. W linii grzbietu zauważyć można wyraźnie odcinające się, potężne łopatki tworzące kłęb. Punkt ciężkości przesuwa się do przodu. Byki w tym wieku odznaczają się wyraźnie zaznaczoną tężyzną. Linia grzbietu wypłaszcza się, wgłębienie u nasady karku zanikają. Jeśli u danego osobnika występuje grzywa to przeważnie obejmuje ona większą powierzchnię szyi często wchodząc na kark. Zaczyna pojawiać się podgardle, które jednak potrafi w zimę zaniknąć. Część twarzowa staje się poważna a tępoko zakończona głowa wizualnie krótsza, noszona niżej niż u młodych byków.

Byki w wieku 8-10 lat mogą osiągać już swoje maksimum jeżeli chodzi o budowę wieńca i masę ciała. Silnie rozwinięty przód z wyraźnie przesuniętym środkiem ciężkości do przodu, sprawiają wrażenie że byk stoi tylko na przednich badyłach. Gruba, umięśniona szyja, wyraźna fałda na podbródku nadają potężne wrażenie. Podgardle z luźno osadzoną skórą jest w pełni rozwinięte. Grzywa o ile występuje to pokrywa cały kark. Brzuch wyraźnie obwisły poza okresem po rykowisku kiedy jest podkasany. Część czołowa jest szeroka a łeb i zad są tępoko zakończone. Kark potężnie zbudowany wizualnie sprawia wrażenie krótkiego. Byki w tym wieku noszą głowę wyraźnie niżej od młodszych.

Byki w trzeciej klasie wieku (10 poroże i starsze, ponad 11 lat) Królestwo temu kto jest w stanie odróżnić byka 9-10 letniego od 11-12 letniego. Różnice w tym wieku są często czysto osobnicze. Byki na początku trzeciej klasy są potężnie zbudowane. Przód tęgi a środek ciężkości jest wyraźnie z przodu. Głowa jest noszona często prawie w poziomie. Między chrapami a świecami

potrafi zbudować się garb, który jest charakterystyczną cechą dla byków starych. Klatka piersiowa jest bardzo mocno rozwinięta przez co nadaje dysproporcję w stosunku do tyłu. Grzywa sięga często od podgardla do klatki piersiowej. Zakłada się że wieńce byków w wieku około 12 lat osiąga maksimum rozwoju, jednak jak pokazują badania nie jest to regułą.

U byków około 13-14 letnich często dochodzi do wyraźnego uwstecznienia jeżeli chodzi o formę wieńca. Różnice między wieńcem nałożonym głowę wcześniej a aktualnym potrafią być ogromne. Łeb u bardzo starych, ponad 14 letnich byków często noszony poniżej linii karku. Obwisła skóra uwidacznia się kościstą sylwetką. Osobniki w ostatnich latach swojego życia potrafią małeć. Ich sylwetka na pierwszy rzut oka może do złudzenia przypominać młodego byka.

Fot. Peter Lindel

Jeśli chodzi o cechy byka starego to warto wspomnieć o ubarwieniu części twarzowej. Należy jednak zaznaczyć że zależności wieku od ubarwienia nie są regułą choć w większości populacji się sprawdzają.

Byki w trzeciej klasie mogą mieć siwe ubarwienie części twarzowej a wielu wypadkach nościć tak zwane "okulary". Okularami nazywamy siwą otoczkę w okół świąc.

Mając ograniczoną możliwość oceny wieku po sylwetce można też u starych byków wziąć pod uwagę cechy wieńca. Staśmiona forma tyk w okolicach koron to cecha uwstecznienia się poroża. Zawinięte niczym sanie długie oczniaki w wielu przypadkach są wizytówką byka w trzeciej klasie tak jak poskręcane odnogi. Niestety nie jest to reguła jednak są to cechy którymi można się posilić przy ocenie wieku Byka.

Zachowanie się byków w zależności od wieku

Jeleń prowadzi skryty tryb życia. Możliwości obserwacji byków są dużo mniejsze niż w przypadku kozłów. Jak u każdego zwierza z wiekiem osobnik staje się bardziej ostrożny. Składa się na to bogaty bagaż doświadczeń nabyty w łowisku. Dużym ułatwieniem w obserwacji byków w łowisku jest okres rykowiska. Są one wtedy mniej ostrożne, śmieiej opuszczają swoje ostoje a rykiem zdradzają swoją pozycję. Dojrzałe byki wypędzają z chmar młode 2-3 letnie byki i prowadzą rywalizację z innymi dojrzałymi osobnikami. Młode 2-3 letnie byki można w tym okresie spotkać wszędzie, gdyż bez przewodnictwa licówki czują się prawdopodobnie trochę zagubione i trzymają się w bezpiecznej odległości od chmar zapominając przy tym o własnym bezpieczeństwie.

Byki w pierwszej klasie.

2-3 letnie w okresie rykowiska odłączają się od chmar. Pojedyncze osobniki lub chmary złożone z rówiesników kręcą się w terenie w bezpiecznej odległości od swojej chmary przedrykowiskowej.

Widać u nich młodzieńcze zachcianki. Są skłonne do zabawy, ciekawskie i jak u jelenia mało ostrożne.

4-5 letnie byki wchodzą w okres dojrzwania i zdarza się że zostają dopuszczone do łań podczas rykowiska. Prowadzą walki z rówieśnikami jednak schodzą z drogi mocniejszym bykom. Podczas rykowiska są "kibicami" ryczą często i donośnie, podkręcając tym samym "koncert" w lesie.

Byki w drugiej klasie

Zachowania byków w danych przedziałach wiekowych mogą być różne w zależności od danej populacji. Jeżeli na danym terenie jest dużo byków w wieku ponad 7 lat to kibicami często będą byki nawet 6 letnie. Przeważnie jednak Byk w wieku 6-7 lat ma już własną chmarę. Wieczorem to właśnie byki w tym wieku zaczynają koncert rykowiska (tak zwani "organisci"). Ryczą często i są nastawione bojowo. Nie stronią od walki nawet ze starszymi osobnikami. Chmara z reguły zostaje im odbita przez starsze byki. Po szczycie okresu rui młodsze byki zastępują ponownie starsze przy chmarze rykowiskowej. Młode byki w drugiej klasie pełnią podczas rykowiska rolę chłystów.

fot. Gabor Vincze

Byki w wieku 8-10 lat w zrównowazonej populacji zawsze mają własną chmarę. Podczas rykowiska ryczą stosunkowo rzadko przeważnie spowodowane przez inne byki. Zaciekle bronią swoich chmar.

Byki w trzeciej klasie wieku

uznaje się że szczyt rozwoju fizycznego u byków może przypadać od 7 do 12 roku życia w zależności od czynników osobniczych. Stare byki po 12 roku życia z roku na rok gromadzą podczas rykowiska coraz mniejszą liczbę łań. Najwcześniej zaczynają i kończą rykowisko. Prowadzą bardzo skryty tryb życia często opuszczają swoją chmarę rykowiskową na cały dzień i wracają do niej dopiero wieczorem. Czasami dochodzi wtedy do zmiany na warcie. Znane są przypadki że młody około 6 letni byk wyprowadza wieczorem chmarę by ustąpić dołączającemu po godzinie staremu. Po okresie rykowiska "znikają jak duchy" i zaszywiają się w niedostępnych partiach lasu.

Byk w pierwszej klasie wieku (2lata)

Byk w pierwszej klasie wieku (około 4 lata)

Byk w drugiej klasie wieku

Byk w drugiej klasie wieku (około 7 lat)

Byk w trzeciej klasie

Byk w trzeciej klasie 14 lat (wiek potwierdzony)

Autorami fotografii w tym artykule są:

Gábor Vincze www.pannonvadasz.hu

Peter Lindel

Autorami rysunków tym artykule są:

Marcello Pettineo www.marcello-art.com

Like 0

Tweet 0

g+1 0

Share